

Orqan donorluğu bir insanın sağ ikən və ya beyin ölümündən sonra digər xəstələrin müalicəsində istifadə etmək üçün könüllü olaraq orqanları bağışlamasıdır. Həyat qurtaran müalicəni təmin etdiyi üçün bir çox xəstəyə həyatda yeni bir şans təqdim edir.

SIA mövzu ilə bağlı araştırma aparıb.

Dünyada durum

Əgər bir ölkədə kifayət qədər orqan donorluğu yoxdursa, xəstələrin həyatını xilas etmək ancaq canlı donorlardan alınan orqanlarla mümkündür. Bu səbəbdən orqan donorluğu çox vacibdir. Dünya məqyasında orqan donorluğu və transplantasiyası statistikasına görə 2021-ci ilde dünyada 144 302 orqan transplantasiyası həyata keçirilib. Bu rəqəm 2020-ci ilə müqayisədə təxminən 11% artıb. Əvvəlki illərə nəzər saldıqda bu dərəcələrin hər il 5-10% artdığını görürük. Yenə hesablamalara görə, 2021-ci ilde dünyada hər saatda 16 orqan transplantasiyası həyata keçirilib. Bu yüksək görünürlər orqan nəqli rəqəmləri eslində bütün transplantasiya ehtiyaclarının yalnız 10%-ni qarşılıqlaşdırır. Yeni orqan transplantasiyası həyata keçirilə biləndiyi üçün insanlar ölməyə davam edir. Bu səbəbdən orqan bağışlanması artmalıdır. Buna baxmayaraq, davam edən orqan çatışmazlığı bütün dünyada canlı donor orqan transplantasiyasına maraqlı artırır.

Türkiyədə son illerde orqan donorluğununda əhəmiyyətli irəliləyiş əldə olunsa da, 2024-cü ilə qədər təxminən 33 min xəstə orqan bağışlanması üçün növbə gözləməkdə davam edir. Bu rəqəmin eksəriyyətini böyük transplantasiyası gözləyən xəstələr təşkil edir.

Xəstələrin orqanları öz funksiyalarını lazımi şəkildə yerinə yetirə bilmədiyi üçün onların həyat keyfiyyəti aşağı düşür və sağlamlıqlarına dərindən təsir edir.

Orqan transplantasiyası tibbi müalicə üsullarına baxmayaraq adekvat və lazımi şəkildə fealiyyət göstərə bilməyən orqanın çıxarılması və eyni orqanın donordan resipiyyente köçürülməsi ilə həyata keçirilir. Orqan transplantasiyasının məqsədi insanın həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmaqdır. Xroniki orqan çatışmazlığı kimi həyatı problemlərdən əziyyət çəkən insanlar üçün xüsusiə vacibdir.

Orqan transplantasiyası 18 yaşdan yuxarı xəsəslər tərəfindən könüllü olaraq həyata keçirilən həyat xilasedici təsəbbüsdür. İnsan sağ ikən orqanlarını bağışlamaqla yanaşı, onların ailəsi də ölümündən sonra orqanlarını bağışlaya və başqa insanların həyatına toxuna bilər.

Son illərdə irəliləyişlər olsa da, ianələrin sayı hələ də yetərli deyil. İnsanların ölükdən sonra hələ sağ ikən orqanlarını bağışlamaq təsəbbüsü ilə çıxış etmələri son derecə həyatı əhəmiyyət kəsb edir. Çünkü ürək, buynuz qışa kimi toxuma və orqanların transplantasiyası canlı insanlardan alınır. Bu orqanlara ehtiyacı olanlar isə donorların orqanlarının ölümdən sonra onlarla uyğunlaşacağı ümidi ilə gözləyirlər.

Təsəssüf ki, bu gün orqan transplantasiyasına ehtiyacı olanların sayı orqan vermək istəyənlərin sayından qat-qat çoxdur. Orqan transplantasiyası gözləyən xəstələrin sayının artmasında genetik faktorlar, xroniki xəstəliklər və pis həyat verdişləri böyük rol oynayır.

Orqan donorluğu nədir?

Orqan donorluğu 18 yaşından yuxarı xəsəslər tərəfindən bir və ya bir neçə orqanın digər xəstələrin müalicəsində istifadə olunduğu üçün şüurlu və iradəli şəkildə bağışlanmasıdır. Əqli cəhətdən stabil olan və yaşı 18-dən yuxarı olan istənilən şəxs orqan donoru olmaq üçün müraciət edə bilər.

Orqan donorluğu tibbi müalicə üsullarına baxmayaraq funksiyalarını yerinə yetirə bil-

Orqan transplantasiyası və onun müsbət tərəfləri

AFP

Kimlər orqan bağışlaya bilər?

18 yaşdan yuxarı və sağlam düşüncəli hər kəs orqan donorluğuna namizəd ola bilər. Donor olmaq istədiyinizi bildirdiyiniz transplantasiya qrupuna prosesin əvvəlində sahəlilik vəziyyətinizlə bağlı ətraflı məlumat versəniz, bu məlumatlar və lazımlı gələrsə ediləcək bəzi testlər işığında yaxşı namizəd olub-olmamağınız müəyyən ediləcək.

Əgər siz ölümdən sonra orqanlarınızı bağışlamaq istədiyinizi bildirən vəsiyyətnamə etmisiinizsə, ilk növbədə hansı orqanların donorluq üçün tibbi baxımdan məqbul olduğunu müəyyən etmək üçün qiyətləndirmə aparılacaq.

Donorun orqanlarının yığılması üçün, tibbi cəhətdən ölü elan edilməlidir. Bu o deməkdir ki, beyin ölümü baş verib.

Bir orqan bağışlansa belə, hər ölümdən sonra orqan transplantasiyası mümkün deyil. Ölümdən sonra tibb mütexəssisləri hansı orqanların transplantasiya üçün uyğun olduğunu qərar verirler.

Azərbaycan

Azərbaycanda ilk dəfə meyit donorun orqanları bir neçə gün önce transplantasiya

məyən orqanın çıxarılması və eyni orqanın transplantasiya yolu ilə donordan resipiyyente köçürülməsidir. İanələr tamamilə könüllülük əsasında həyata keçirilir. Bu gün ianələrin 90 faizindən çoxu canlı donorlardan (canlı fərdlər), qalanları isə meyit donorlarından (beyin ölümü) əldə edilir.

"Bu əməliyyatlar yalnız ölkəmizdə deyil, həmçinin Qafqaz regionunda ilk dəfə meyit donordan alınan orqan transplantasiyası əməliyyatıdır", - nazirlikdə bildirilib.

Xəbər verildiyi kimi, Azərbaycanın səhiyyə tarixində ilk dəfə meyitdən orqan köçürülməsi əməliyyatları həyata keçirilib. Orqan transplantasiyası Mərkəzi Gömrük Hospitalında və Milli Oftalmologiya Mərkəzində gerçəkləşib. Fevralın 24-də həyata keçirilən orqan köçürmə əməliyyatı üç xəstə üzərində aparılıb. Belə ki, meyitdən götürülmüş qaraciyər Mərkəzi Gömrük Hospitalında qaraciyər sirrozundan əziyyət çəkən 2002-ci il təvəllüdü Şərifova Mənzər Yaşar qızına uğurla köçürülləb.

Gözün buyuz qışası isə Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzində Zaqatala və Füzulidən olan iki nəfərə köçürülləb.

Orqan Donorluğu və Transplantasiyası üzrə Koordinasiya Mərkəzindən verilən məlumatə görə, Azərbaycanda 100 nəfərə yaxın vətəndaş vəfat edəndən sonra orqanları bağışlamaq istədiyinizi bildirib. Onlar rəsmi qeydiyyata alınıblar.

Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin üzvü, deputat Müşfiq Məmmədli: "Orqan transplantasiyası geniş bir sahədir. Orqan transplantasiyası çox mühüm əhəmiyyət kəsb edən bir sahə olduğunu görə təbii ki,

orqanların əldə olunması aktual bir məsələdir.

Orqanlar yaxın qohumlar tərəfindən könüllü şəkildə verilə bilər. Və yaxud meyitdən orqan götürürlər və bunlar da müvafiq şəraitdə saxlanılaq orqan transplantasiyası həyata keçirilir. Ona görə də təbii ki, orqan bağışlanması çox mühüm yer tutur. Çünkü orqan bağışlanması hesabına biz müxtəlif xəstəliklərdən və yaxud orqan və toxuma patologiyasından əziyyət çəkən insanları həyata qaytarır.

Bu baxımdan da bu məsələ çox vacibdir, mühümür və əhəmiyyətlidir. Bu istiqamətde maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirilir. Müvafiq olaraq artıq artıq bu sahədə publik hüquqi şəxs də yaradılmışdır və işlər qurulur. Bu işlərin də təşkil olunması mərhələli şəkildə öz müsbət nəticəsini verəcəkdir.

İslamda bu məsələ

Ölənlərdən orqan transplantasiyasına heç bir dini etiraz yoxdur. Canlı donorların öz həyatları üçün təhlükə yaratmadığı müdudətce orqan bağışlamasında və onların donorluqlarından istifadə edilərək qaraciyər, böyük və toxuma transplantasiyasında İslam baxımdından heç bir eybi yoxdur.

Ayşən Vəli